

Zkušenosti s přípravou a organizací distanční formy uceleného studijního programu

TOMÁŠ KUBÁLEK, MARKÉTA KUBÁLKOVÁ

Fakultě podnikospodářské Vysoké školy ekonomické v Praze byla na základě předloženého projektu akreditována v červnu 2002 distanční forma výuky navazujícího magisterského studia. Fakulta se musela vyrovnat s přípravou distanční formy řady předmětů, s organizací, technickým a personálním zabezpečením výuky.

Příprava pomůcek pro distanční formu studia byla zahájena na podzim roku 2001. Fakulta rozhodnutím svých vrcholných orgánů (akademický senát, kolegium děkana, pedagogické kolegium) určila přípravu akreditace jako klíčový úkol fakulty. Řízením přípravy akreditace byl pověřen proděkan pro pedagogiku a informatizaci a tajemnice pro studentské záležitosti. Prvním krokem přípravy byl **výběr vhodného softwaru**. Pro přípravu multimediálních pomůcek byl vybrán program pro elektronické publikování Zoner Context. Fakulta se v první fázi vzdala orientace na LMS, neboť:

- se chtěla soustředit na obsahovou stránku podpory studia předmětů,
- bylo nutné zapojit široký okruh učitelů fakulty, kteří byli díky dřívějším školením zvyklí pracovat s textovým procesorem MS Word, jehož ovládání je podobné jako ovládání programu Zoner Context,
- pomůcky musely být nezávislé na připojení k internetu.

Fakulta se rozhodla připravit projekt pro **ucelený studijní program** – navazující magisterské studium, neboť:

- výhody distanční formy vyniknou až při distanční formě uceleného programu, nikoliv jednotlivých předmětů (odpadá nutnost ubytování studentů na kolejích, úspora učeben v rozvrhu hodin, úspora kapacity menzy, míst v počítačových studovnách),
- navazující magisterské studium má standardní délku studia dva roky – to představuje 72 kreditů, což je menší záběr než bakalářské studium se standardní délkou tři roky a 125 kredity,
- úspěšnost studia v kombinované formě dříve zajišťované fakultou byla u studentů navazujícího magisterského studia vyšší než u studentů bakalářského studia,
- o navazující magisterský program fakulty je značný zájem i z řad absolventů jiných fakult a škol (kromě absolventů bakalářského studia fakulty se ročně uchází o navazující magisterské studium více než 700 uchazečů z jiných fakult a škol).

Fakulta má 101 učitelů, z toho se do přípravy pomůcek zapojilo **60 učitelů**. Bylo nutné pokrýt 72 kreditů, z čehož 48 kreditů získává student za volitelné předměty. Fakulta si vytýčila cíl připravit alespoň tolik volitelných předmětů, aby nabídka kreditů trojnásobně převýšila

množství kreditů, které je nutné absolvovat. A to proto, aby se neztratil jejich volitelný charakter.

Učitelé fakulty byli vlastními silami **zaškoleni** jak v práci s programem Zoner Context, tak v metodice přípravy pomůcek. Byl jim dán k dispozici neomezený počet studentů – pomocných vědeckých sil. Díky vysokému nasazení, soustavné průběžné kontrole a korekci se podařilo během necelého roku připravit pomůcky pro 48 předmětů v rozsahu 128 kreditů. Volba Zoneru Context se ukázala ve fázi přípravy jako správná, neboť šest předmětů připravovaných v LMS eDoceo bylo těsně před podáním projektu přepracováno, autoři se totiž příliš vyčerpali ovládním programu Autor pro tvorbu pomůcky a zanedbali věcnou stránku.

Akreditaci v červnu 2002 začala neméně náročná fáze realizace projektu. Fakulta **ročně** přijímá do distanční formy navazujícího magisterského studia **asi 140 studentů** (asi 50 v lednu, zbytek v červenci). Vzorový studijní program je připraven pro studenty na tři roky:

- v 1. a 2. semestru mají zařazeny předměty o rozsahu 15 kreditů za semestr,
- v 3.–5. semestru mají zařazeny předměty o rozsahu 14 kreditů za semestr,
- 6. semestr je rezervou pro opakování neúspěšných předmětů, pro diplomovou práci, státní zkoušky,
- student musí získat v 1. semestru alespoň 10 kreditů,
- student musí v každých dvou po sobě jdoucích semestrech získat alespoň 24 kreditů (mírnější tempo než u prezenčních studentů, kteří musejí získat alespoň 28 kreditů),
- student musí složit zápočet či zkoušku v semestru, v němž si je zapsal (rozdíl od bývalé kombinované

formy, kde zápočet či zkoušku mohl skládat i v následujícím semestru, zápočty a zkoušky lze však skládat až do posledního dne semestru, na rozdíl od prezenční formy studia).

Pro metodické vedení studentů jsou určeny **jednodenní tutoriály**:

- před zahájením studia se koná zahajovací tutoriál, kde jsou studenti zapsáni, podrobně seznámeni s kreditním systémem, metodikou studia, pomůckami, organizací studia a chodem fakulty a školy,
- každý semestr se konají tři řádné tutoriály (počáteční před začátkem výuky prezenční formy, průběžný uprostřed semestru, závěrečný po skončení výuky prezenční formy).

Řádný tutoriál se koná v době od 9 do 18 hodin, první hodinu se vždy koná schůzka studentů s proděkanem pro pedagogiku a informatizaci, na níž jsou studenti seznámeni s cíli semestru a jejich realizací (např. výběr volitelných předmětů, vedlejší specializace, diplomové práce), dále jsou upozorněni na aktuální úskalí, mohou podávat náměty, připomínky, stížnosti k obsahu předmětů, kvalitě pomůcek, organizaci studia atd.

Pokud student studuje úspěšně podle **vzorového plánu**, potřebuje na povinné řádné tutoriály šest dnů za rok (často čerpaných z dovolené). Pokud v některém předmětu neuspěje, opakuje jej s následujícím „ročníkem“ (přesněji „semestrem“). Tutoriály jsou pro něj potom vícedenní, neboť pro každý semestr je vyhrazen jeden den v týdnu tutoriálu (pondělí – první semestr, úterý – druhý semestr, ..., pátek – pátý semestr).

Zápočty a zkoušky skládají studenti zpravidla v odpoledních či večerních hodinách, povinností učitelů je vypisovat termíny testování v týdnu závěrečného tutori-

álu (v jiný den než tutoriál), v posledním týdnu semestru a alespoň jeden termín mezi závěrečným tutoriálem a posledním týdnem. Termíny testů a upřesňující pokyny jsou zveřejňovány na webovém portálu distančního studia.

Studenti mohou v průběhu semestru **konzultovat** s učiteli v jejich konzultačních hodinách, některé předměty mají skupinové konzultace spojené s obhajobami seminárních prací. Učitelé mají tzv. rozšířené konzultační hodiny na mobilu (30 minut za každých 5 vyučovaných studentů, nejméně však jednu hodinu týdně). Učitel smí vést tutoriály maximálně dvou (paralelních) kurzů, jeden kurz má maximálně 25 studentů, tj. učitel smí vést maximálně 50 studentů za semestr, tak aby nebyla snížena kvalita péče o studenty.

Studenti mají předepsáno **průběžné studium**, v průběhu semestru rozepsané ve většině předmětů na jednotlivé týdny, studenti mají zpravidla samostatně studovat stejným tempem jako prezenční studenti, mají však v semestru zapsáno méně předmětů. Průběžné úkoly (odpovědi, eseje) zasílají studenti učitelům e-mailem, nedodržení termínu bývá sankcionováno bodově. Zápočty a zkoušky je možno skládat kdykoliv v průběhu semestru, ve kterém si student předmět zapsal. V případě neúspěšného ukončení předmětu musí další semestr navštěvovat znovu jeho tutoriály. Na 72 kreditů, které musí ve stanovené struktuře získat, má student k dispozici 14 rezervních kreditů.

Administrativu distančního studia zajišťuje **programová tutorka**. Fakulta nepoužívá pro vedoucí kurzů označení (předmětoví) tutoři, proto se vžilo zjednodušené označení tutorka pro programovou tutorku. „Tutorka“ zajišťuje učebny pro tutoriály, vypaluje CD,

prodává CD, popř. je zasílá na dobírku. V době tutoriálů je přítomna ve škole od 8 do 18 hodin, každý týden má úřední hodiny ve středu a v pátek od 13 do 20 hodin.

Pro pálení CD používá fakulta dva **duplikátory** (jeden se zdvojenou vypalovací mechanikou) a jednu potiskovací tiskárnu. Za každé CD platí student 70 Kč (na dobírku 140 Kč). Na jednom CD je skupina předmětů. Celkem je 5 výukových CD a fakultní informační CD.

Informace o studiu čerpají studenti:

- z publikace *Průvodce distančním studiem a další informace Fakulty podnikohospodářské*,
- z portálu distančního studia <http://distanzni.fph.vse.cz>,
- z fakultního informačního CD a fakultních webových stránek <http://fph.vse.cz>,
- konzultací s „tutorkou“,
- ve zvláštních případech konzultací s proděkanem pro pedagogiku a informatizaci.

Fakulta klade důraz také na **vzdělávání zaměstnanců**. Po všech učitelích vyžaduje, aby do 18 měsíců zvládli testy ECDL minimálně v rozsahu Start. Na fakultě bylo akreditováno středisko ECDL, 5 učitelů získalo oprávnění testera, 55 učitelů a zaměstnanců získalo oprávnění ECDL, z toho 39 zvládlo úroveň Komplet. Připravuje se testování studentů, neboť soubor volitelných předmětů Manažerská informatika 1–3 (v celkovém rozsahu 10 kreditů) přesahuje úroveň požadavků ECDL, popř. ECDL Advanced.

Počítačová podpora je významná i **pro agendu distančního studia**. Výsledky testů vkládají učitelé do systému nazvaného Výsledky, který automaticky odešle výsledek na studentem stanovenou adresu – na e-mail či na mobilní telefon. Bilanci kreditů, výsledky zápočtů a

zkoušek si student může kdykoliv prohlédnout na webu díky systému PES (Počítačová evidence studia).

Distanční studenti využívají **portál distančního studia**, na němž najdou aktuální rozvrh tutoriálů, seznamy předmětů, jejich zařazení do skupin, anotace, literaturu k předmětům. Najdou zde také zvukové záznamy přednášek některých předmětů.

V rámci Studentského klubu na portálu distančního studia může student také uvést své osobní kontakty, které chce zpřístupnit ostatním studentům distančního studia, ti je po vstupu do Studentského klubu (chráněném heslem) mohou využít ke vzájemné komunikaci.

Na portálu distančního studia studenti vyplňují formuláře ankety, která se zaměřuje na jednotlivé předměty, organizaci studia, práci „tutorky“. Zpětná vazba pro učitele a proděkana je v distanční formě velmi důležitá.

V distanční formě nyní na fakultě studuje téměř 300 studentů. Jejich **úspěšnost** je významně nižší než v prezenčním studiu, vyšší je také podíl přerušení studia. Podrobnější analýzu bude možno provést až po více letech, studenti zatím studují v 1.–3. semestru.

Distanční studium je na fakultě **průběžně aktualizováno a rozvíjeno**. V roce 2003:

- Většina předmětů byla převedena do LMS eDoceo, byly doplněny testové otázky, které se stávají v předmětech nutnou podmínkou přihlášení k zápočtu či zkoušce. Fakulta vždy bude provádět finální testování prezenčně.
- Byly doplněny nové vedlejší specializace. (Student si kromě hlavní specializace *Podniková ekonomika a management* vybírá vedlejší specializaci, která činí 18 kreditů z celkových 72 kreditů.)
- Byla rozšířena nabídka volitelných předmětů.

- Byly připraveny distanční pomůcky pro přípravu na přijímací zkoušky (na základě přání absolventů bakalářských i magisterských oborů jiných vysokých škol). Jedná se o soubor sedmi předmětů, které vstupují do odborné přijímací zkoušky.

Nyní je v programu Zoner Context zpracováno pro distanční formu výuky **celkem 80 předmětů v rozsahu 203 kreditů**, v programu eDoceo bylo zpracováno pro distanční formu výuky celkem 70 předmětů v rozsahu 186 kreditů.

Distanční forma výuky je žádanou formou výuky, **počet uchazečů** zhruba trojnásobně převyšuje počet přijímaných studentů. Je také nutno zdůraznit, že příprava distanční formy studia je **finančně velmi náročná**. Příprava distančního studia byla financována v letech 2001–2003 z několika rozvojových projektů MŠMT v celkové výši **9,3 mil. Kč**. Více než třetinu nákladů tvořily autorské honoráře učitelů – autorů pomůcek.

Distanční forma výuky přinesla významné **efekty také pro prezenční formu výuky**. Učitelé získali bližší vztah k využívání výpočetní techniky, mnohé pomůcky distanční formy jsou využívány prezenčními studenty. Fakulta je také díky rozvojovým projektům dobře vybavena výpočetní technikou.

Kontakt

Doc. ing. Tomáš Kubálek, CSc.
Ing. Markéta Kubálková
Fakulta podnikohospodářská
Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3-Žižkov
kubalek@vse.cz, kubalm@vse.cz